(i) Printed Pages : 7 Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code : | 0 | 0 | 4 | 0 |

Exam. Code : | 0 | 0 | 0 | 1 |

B.A./B.Sc. (General) 1st Semester

(2122)

WOMEN'S STUDIES (In all Mediums)

Paper : Foundational Concept in Women's Studies

Time Allowed : Three Hours] **[Maximum Marks : 90**

Note :— Question No. **1** is compulsory. Attempt any **nine** short answer questions to be answered in about **25-30** words each. Each short answer type question carries **2** marks (2×9=18 marks). Rest of the paper is divided into **four** Units. Each Unit has **two** questions and the candidates have to attempt **one** question which carries **18** marks (4×18=72).

1. Attempt any **nine** short answers questions in about 25-30 words each :

   (i) Explain how sex is different from gender.

   (ii) Give two examples of gender stereotypes practices that discriminate girls in Indian families.

   (iii) What do you understand by cultural construction of gender ?

4KNOWLEDGE SEEKER

(iv) Do you think religious practices are discriminatory against women ? Give reasons in support of your opinion.

(v) Give two reasons for continuing practice of son preference.

(vi) What do you understand by manifestation of patriarchy ?

(vii) Give two examples of discriminatory practices against women at work place.

(viii) Define political empowerment.

(ix) Give two suggestions that can be adopted by the policy makers for the economic empowerment of women.

(x) Employment of women will automatically enhance their empowerment status in the society. Comment.

(xi) What do you understand by women's studies ?

(xii) Why women's studies is important as a discipline ?

UNIT–I

2. Explain how gender is socially constructed.

3. Explain with the help of examples what you understand by gender stereotypes.

UNIT–II

4. Write a note on the manifestation of patriarchy.

5. Discuss critically why and how girl children are discriminated against in family.

4KNOWLEDGE SEEKER

UNIT–III

6. Write a critical note on political empowerment of women.

7. Define empowerment and also discuss various types of Empowerment.

UNIT–IV

8. Write a note on the evolution of women's studies in India.

9. Discuss critically the rationale for the women's studies as a discipline.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :– प्रश्न सं. **1** अनिवार्य है। किन्हीं नौ लघुउत्तरीय प्रश्नों के उत्तर दीजिए जिनका उत्तर लगभग **25–30** शब्दों में देना है। प्रत्येक लघुउत्तरीय प्रश्न के लिए **2** अंक (2×9=18 अंक) हैं। बाकी पेपर को चार यूनिटों में बांटा गया है। प्रत्येक यूनिट में दो प्रश्न हैं और विद्यार्थियों को प्रत्येक में से एक प्रश्न करना है सभी प्रश्नों के **18** अंक है (4×18=72)।

1. किन्हीं नौ लघुउत्तरीय प्रश्नों के उत्तर दीजिए, प्रत्येक प्रश्न को लगभग **25–30** शब्दों में लिखिए :

   (i) व्याख्या कीजिए कि लिंग किस प्रकार लिंग से भिन्न है।

   (ii) भारतीय परिवारों में लड़कियों के साथ भेदभाव करने वाली लैंगिक रूढ़िवादिता के दो उदाहरण दीजिए।

   (iii) लिंग की सांस्कृतिक रचना से आप क्या समझते हैं ?

   (iv) क्या आपको लगता है कि धार्मिक प्रथाएं महिलाओं के प्रति भेदभावपूर्ण हैं ? अपने मत के समर्थन में कारण दीजिए।

4KNOWLEDGE SEEKER

(v) पुत्र वरीयता की प्रथा को जारी रखने के दो कारण दीजिए।

(vi) पितृसत्ता की अभिव्यक्ति से आप क्या समझते हैं ?

(vii) कार्यस्थल पर महिलाओं के प्रति भेदभावपूर्ण व्यवहार के दो उदाहरण दीजिए।

(viii) राजनीतिक सशक्तिकरण को परिभाषित कीजिए।

(ix) महिलाओं की आर्थिक सशक्तिकरण के लिए नीति-निर्माताओं द्वारा अपनाए जा सकने वाले दो सुझाव दीजिए।

(x) महिलाओं के रोजगार से समाज में उनकी अधिकारिता की स्थिति अपने आप बढ़ जाएगी। टिप्पणी करें।

(xi) महिला अध्ययन से आप क्या समझते हैं ?

(xii) एक विषय के रूप में महिलाओं का अध्ययन क्यों महत्वपूर्ण है ?

यूनिट–I

2. व्याख्या कीजिए कि जेंडर सामाजिक रूप से कैसे निर्मित होता है।

3. उदाहरणों की सहायता से समझाइए कि आप जेंडर रूढ़िगत से क्या समझते हैं ?

यूनिट–II

4. पितृसत्ता की अभिव्यक्ति पर एक नोट लिखिए।

5. आलोचनात्मक चर्चा करें कि परिवार में लड़कियों के साथ क्यों और कैसे भेदभाव किया जाता है ?

KNOWLEDGE SEEKERS

यूनिट–III

6. महिलाओं के राजनीतिक सशक्तिकरण पर आलोचनात्मक नोट लिखिए।

7. सशक्तिकरण को परिभाषित कीजिए तथा विभिन्न प्रकार के सशक्तिकरण पर भी चर्चा कीजिए।

यूनिट–IV

8. भारत में महिला अध्ययन के विकास पर एक नोट लिखिए।

9. एक विषय के रूप में महिला अध्ययन के औचित्य की आलोचनात्मक चर्चा कीजिए।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :– ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ **1** ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨੌਂ ਲਘੂ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ **25–30** ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਲਘੂ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ **2** ਅੰਕ (2×9=18 ਅੰਕ) ਹਨ। ਬਾਕੀ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ **ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ **18** ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੈ (4×18=72)।

1. ਕੋਈ ਨੌਂ ਲਘੂ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ; ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਗਭਗ **25-30** ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ :

   (i) ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਲਿੰਗ ਜੇਂਡਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ?

   (ii) ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿੰਗਕ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ।

4KNOWLEDGE SEEKERS

(iii) ਲਿੰਗ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨਿਰਮਾਣ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

(iv) ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਿਓ।

(v) ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।

(vi) ਪਿੱਤਰਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

(vii) ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ।

(viii) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

(ix) ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

(x) ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਧਾਏਗਾ। ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

(xi) ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

(xii) ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ–I

2. ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਜੇਂਡਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

3. ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਲਿੰਗਕ ਰੂੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

ਯੂਨਿਟ–II

4. ਪਿੱਤਰਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

5. ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

4KNOWLEDGESEEKERS

ਯੂਨਿਟ–III

6. ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

7. ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਵੱਖ–ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ–IV

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

9. ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਤਰਕ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

4KNOWLEDGE SEEKERS